

MST

– sociale tiltag på licens

Som et nyt offentligt tiltag på det sociale område er MST (MultiSystemisk Terapi) blevet iværksat som et forjættende bud på, hvordan man løser problemerne for udsatte og belastede børn og unge. Men en grundig faglig diskussion og analyse af indholdet i tiltaget har været nærmest fraværende indenfor det offentlige system såvel som i offentligheden. I den kontekst vil forfatterne kaste lys over og diskutere MST, ikke mindst fordi det rummer ansatser til et brud med mange års hævdvunden praksis på området og rummer helt centrale elementer af værdigrundlaget for den seneste socialpolitiske udvikling.

Af Nils Peter Uhre og Flemming Pommer

I efteråret 2003 blev MST iværksat i Danmark som et nyt offentligt tiltag på det sociale område. MST (**multisystemic treatment**: multisystemisk terapi) henvender sig primært til børn og unge, der udviser såkaldt alvorlig antisocial adfærd, hvor formålet med terapien udover den direkte støtte også er forebyggelse af døgnanbringelser. P.t. er den konkrete terapi i gang i Århus Kommune, Århus Amt og Ringkøbing Amt samt i Nordjyllands Amt, og på vej i Frederiksborg Amt, efter forudgående planlægning og uddannelse af MST-terapeuter under ledelse af MST-Danmark som dansk projektleder for den amerikansk udviklede metode.

Baggrunden for at iværksætte MST er for det første de angiveligt succesfulde resultater, særligt fra U.S.A., sammenlignet med andre behandlingsformer. For det andet er der det økonomiske rationale, at tiltaget medfører relative¹⁾ besparelser på området i kraft af færre anbringelser på opholdssteder og døgninstitutioner. Svaret på hvorfor man i en dansk sammenhæng er blevet interesserede i at anvende MST er således ved første øjekast ligetil. Men lige så stor begejstringen for MST har været, lige så minimal har en faglig diskussion været. Den danske præsentation bærer i høj grad præg af at være en ufortolket og ubearbejdet kopi af den kortest mulige fremstilling af det amerikanske program²⁾. Præsentationen bevæger sig på et overfladisk plan og dækker dermed over tiltagets grundlæggende teoretiske og videnskabsteoretiske antagelser og grund-

synspunkter samt over en række mere normative standpunkter om menneske, opdragelse, civilsamfund, velfærdsstat og offentlig politik og forvaltning. Ved nærmere eftersyn er MST således som så mange andre sociale tiltag meget mere og andet end et rent fagligt anliggende baseret på kendsgerninger, i den udstrækning tiltaget rummer principper og værdier integreret i generelle udviklingstendenser langt udenfor det socialfaglige område. I et diskussionstomrum vil vi derfor komplementere og uddybe det ufuldstændige billede af, *hvad* MST er. Herigennem og i kraft af indplaceringen af tiltaget i de generelle udviklingstendenser vil vi endvidere kaste lys over, *hvorfor* MST i disse år gør sit indtog i dansk socialpolitik med henblik på netop *andre* aspekter end de lovede resultater og økonomiske fordele. Afdækningen af de underbelyste teoretiske antagelser og normative synspunkter anskuer tiltaget som en kombination af behaviorisme, positivisme og kommunitarisme. Og som modvægt til den indtil nu overvejende ukritiske modtagelse af dette tiltag i socialministerium, amter og fagorganisationer³⁾ kaster vi et kritisk blik på de antagelser og værdier som det indeholder og indebærer.

MST I DEN OFFICIELLE UDGAVE

I den danske version⁴⁾ er MST en forskningsbaseret, forebyggende, intensiv og ambulant metode rettet mod alvorligt belastede børn og unge med antisocial adfærd i alderen 12-17 år, sekundært unge med psykiatriske problemstillinger⁵⁾. Den antisociale adfærd tager form af bl.a. kriminalitet, misbrug, vold og hærværk, og den teoretiske forankring er social økologi og systemisk teori, hvor de unges adfærdsproblemer anskues i sammenhæng med omgivelserne og betragtes som problematiske transaktioner inden for og imellem sociale systemer som familien, skolen, kammeratskabsgruppen, kulturelle institutioner eller familiens

LOGO, DANMARK

LOGO, NEW ZEALAND

LOGO, CANADA

Logo, USA

LOGO, NORGE

omgivelser. MST er en overvejende familiebaseret indsats, som retter sig mod kendte årsager til antisocial adfærd. Forskellige metoder bliver brugt efter behov og der benyttes mange familiterapeutiske teknikker for at identificere problemet, styrke kommunikationen og ændre familiens mønster. I den konkrete løsning af problemerne sættes der ind mod adfærdsskvenser inden for og imellem systemer, der vedligeholder de identificerede problemer. Man er her handlingsorienteret og rettet mod specifikke og veldefinerede problemer. Behandlingsforløbet varer tre til fem måneder og behandlingen udføres i den unges eget hjem og nære omgivelser. I hele terapiperioden er behandlingsteamet til rådighed 24 timer i døgnet og behandlingen fordrer en daglig eller ugentlig indsats af familiemedlemmerne. Familien kan ikke opgives eller afvises og metoden lægger vægt på at inddrage forældrenes ressourcer og ansvarlighed i forhold til den unge. Familierne er således ligeværdige samarbejdsparter ud fra en betragtning om, at det er den unges forældre og netværk, som i længden skal ændre adfærden og fastholde ham eller hende på den ændrede adfærd. Målet med MST er i forlængelse heraf at fremme ansvarlig og reducere uansvarlig adfærd blandt familiemedlemmerne, hvor de unge og deres omgivelser skal blive i stand til selv at tage hånd om og ændre uhensigtsmæssig og ødelæggende adfærd. Endvidere er det et mål at reducere behovet for døgnanbringelser. Organisatorisk lægges der afgørende vægt på behandlingsteamets loyalitet overfor et sæt specifikke arbejdsmetoder, principper og procedurer, og terapiens udøvelse støttes gennem lokal vejledning suppleret med løbende vejledning og opfølgning fra det amerikanske hovedkvarter. Der er nøje planlagt kontrol med resultater og dokumentation for metodens effektivitet, idet effekten af interventionen evalueres løbende med forældrene. MST lægger megen vægt på videnskabelig dokumentation og kan opvise en række egne evalueringer af tiltaget, hvor der sammenlignet med andre behandlingsformer angiveligt er en markant bedre effekt, hvorfor anbringelsestallet og udgifterne som følge heraf falder.

BEHAVIORISMENS GENKOMST

Som anført er MST teoretisk forankret i systemisk teori og social økologi. Ikke desto mindre er den velkendte behaviorisme i såvel det amerikanske forlæg som den danske udgave et lige så væsentligt men *implicit* grundlag, der er overskygget af de førnævnte teoretiske udgangspunkter⁶⁾. Den konsekvente brug af adfærdsterminologi udtrykker reelt klassiske behavioristiske antagelser. Frem for at tale om intentionelle handlinger drejer det sig om unges ydre *adfærd*⁷⁾, hvor adfærd forklares kausalt som en reaktion på udefrakommende påvirkning og hvor adfærd oprettholdes gennem ydre forstærkende faktorer. Ændring af iagttagelig, uønsket adfærd består derfor i ændring af de ydre påvirkninger og modifikation eller skift af de forstærkende faktorer, og gennem styring af disse styres adfærden hos den unge.

Et MST-eksempel er Maggie (13 år), der lever sammen med en arbejdsløs crackafhængig mor på overførselsindkomst, to søstre, moderens kæreste og datteren af en veninde til moderen i et højkriminelt og voldeligt boligområde. Maggie går i specialklasse og har kriminelle venner, og efter moderens stofindtagelser udviser hun aggressivitet, hvor hun har udøvet fysisk vold derhjemme, i skolen og i nabolaget. I den situation består den foreslåede terapi i, at Maggie deltager i idræt efter skole for at formindske kontakten med moderen samt i ophold om aftenen hos andre familiemedlemmer i perioder med forhøjet stress mellem Maggie og moderen. Ud fra kausalsammenhængen 'samvær med moderen-aggressiv adfærd' foreslås terapien 'mindskelse af samvær med moder', hvilket konkretiserer princippet om modifikation af den udefrakommende påvirkning (moderens tilstedeværelse), der er årsag til Maggies reaktion (den aggressive adfærd)⁸⁾. Også Skinners princip om instrumentel betingning, hvor et individ ikke blot reagerer, men også *lærer* at en bestemt adfærd afføder en bestemt respons og derpå indretter sin adfærd efter det, gøres gældende i MST. Her går styringen via de forstærkende faktorer i form af de klassiske størrelser belønning

FOTO: KIRSTEN BILLE, BAM.

og straf, der i MST-programmet udfoldes i afsnittet om "rewards and punishments": "To be effective, the punishment must be experienced as aversive by the child, and the reward must be highly desired."⁹⁾

Et konkret eksempel er Tasha (15 år), der efter et års ophold på et behandlingshjem efter hjemkomsten stikker af hjemmefra til den nærmeste by og mødes med lidt ældre drenge. Hendes mor og terapeuten kører til byen for at hente hende og aftaler med det lokale politi, at planen for fremtiden skal bestå i, at politiet kontakter hende, hvis de ser hende, følger hende til politistationen og dér udleverer hende til den da ankomne mor og tager kontakt til hendes tilsynsværge. Terapiens mekanisme

er at forøge de negative konsekvenser (at blive samlet op af politiet, bragt til stationen og få forlænget sin tilsynsperiode) af den uønskede adfærd (samværet), hvor der anvendes belønning- og straf og hvor Tasha ifølge den instrumentelle betingning lærer, at den uønskede adfærd kobles til en uønsket respons og derpå indretter sin adfærd derefter¹⁰⁾. Trods eksemplets brug, hvor moderen øger de negative konsekvenser, lægger også MST vægt på belønningen som det primære sanktions- og indlæringsmiddel.

I forlængelse heraf, og i opposition til bl.a. den psykodynamiske udviklingspsykologi, deler MST også behaviorismens ahistoriske tilgang i form af princippet om

forrang til de umiddelbare årsager til adfærd. Fortiden har ingen eller mindre betydning som årsag til uønsket adfærd og dermed som kilde til forandringer. Kun ved at fokusere på *nu* frem for *da* kan adfærd forstås og ændres: "MST interventions emphasize changing the family's *present* circumstances as a step toward changing future functioning. Such an approach contrasts with treatment models that devote a great deal of attention to examining the client's or family's *past* (e.g., psychoanalysis and Bowenian family therapy)"¹¹⁾. I dansk terminologi er interventionen "fokuseret mod "her og nu"..¹²⁾. Fortidige hændelser, der i andre psykologiske teoridannelser kan være ikke blot konstitutive men også ganske alvorlige, tillægges ingen forklaringsværdi. I MST fremdrages skilsmissen som et eksempel på en fortidig 'alvorlig' hændelse, der reelt ikke har den store indvirkning, og tiltaget rummer en gennemgang af, hvad der skal gøres og tænkes efter en skilsmisse, hvor forældre bl.a. også har skyldfølelser overfor deres barn: "In this pattern, the parent mistakenly attributes mild aberrations in a child's mood or behavior to the effects of divorce, rather than to normal influences". Disse fejlagtige tanker hos forældre må på den ene side elimineres og på den anden side må der iværksættes en behavioristisk funderet terapi: "Rather than take up issues of child motivation in such cases, the MST practitioners should help the parent to consistently enforce rules of conduct and provide support as the parent builds confidence in his or her capacity to manage guilt-inducing and problem behavior."¹³⁾

MST er med andre ord på linie med kompetencebegrebet i antagelsen om psykisk robusthed (resiliens), der udmøntes endnu tydeligere indenfor de individuelt orienterede interventioner, hvor overgreb på og misbrug af børn, fysisk og seksuelt, ikke automatisk indebærer psykologisk behandling. I tilfælde med misbrugte børn retter interventionerne sig først mod eksterne mulige kilder til den uønskede adfærd – familie, skole, venner, etc. – hvorpå misbrugs-specifikke tiltag først derefter bliver iværksat.¹⁴⁾

Tiltaget er meget konsekvent i brugen af

disse principper, men netop det rejser en række indvendinger. For MST rummer for os at se en stærkt begrænset terapivifte i udelukkelsen af ethvert direkte arbejde med *holdninger* og *attituder*. Tiltaget rummer endvidere risikoen for kun at være virksom¹⁵⁾, så længe de ønskede ydre forstærkende faktorer og miljømodifikationer opretholdes, fordi der ikke også arbejdes med netop holdninger, attituder etc., dvs. med dannelsen af en *langsigtet indre styring*. Udelukkelsen af det indre kan endvidere være decideret uforsvarligt, i den udstrækning MST, jf. citaterne, sætter ind med en i bedste fald uvirksom og i værste fald forværende behandling. For en ung, der udviser antisocial adfærd som en *emotional* reaktion med en emotionel kilde, er straf og belønning og modifikationer i omgivelserne frem for en emotionelt rettet behandling enten blot uvirksomt eller også helt urimeligt – urimeligt fordi det foruden aldrig at komme til problemets kilde også, i kraft af sanktionerne, undertrykker reaktionerne og dermed evt. forværrer problemet ved at 'ulovliggøre' netop de tegn, der kunne lede til en løsning. Lige så begrænset fokuset på det ydre er, lige så reduktionistisk er den konsekvente brug af straf og belønning og princippet om instrumentel betingning. Parallelt med udelukkelsen af irrationelle styrende instanser underkender MST ligeledes, hvad vi kan kalde indlæringsstræghed eller habitus. Det ligger i den implicitte antagelse om, at man med en kort og intensiv indsats i form af tre måneders konsekvent belønnings- og straforienteret adfærdstræning, som med en dysfunktionel PC der får geninstalleret styresystemet, kan ophæve problemerne og vores gennem barn- og ungdom erhvervede dispositioner. Når også fortiden i samme reduktionistiske ombæring er udelukket som kilde til beskrivelse og løsning af problemstillinger, kan man sagtens udføre denne *nulstilling* af børn og unge. Når der ikke findes problemer, hvis ophav ligger langt tilbage, kan alle problemer tilskrives nutidige tilstande, som der derfor kan gribes fuldstændigt ind overfor.

Udelukkelsen af velkendt teori og empiri og alternative årsagsforklaringer, herunder den tvivlsomme udelukkelse af forti-

den, er stærkt begrænsende og rejser ikke blot spørgsmål om langsigtethed, men tenderer også det uforsvarlige – ikke mindst i forfægtelsen af menneskelig resiliens. Ved i tilfælde med forsømte og misbrugte børn og unge at behandle omgivelserne først, er risikoen for at forværre eller fastlåse situationen for den unge væsentlig. I reduktionen af mennesket til en størrelse styret udelukkende af cost-benefit rationalitet har man udelukket hele den emotionelle side, hvorfor man uproblematisk kan postulere denne robusthed.

POSITIVISME OG TERAPI

Et nærmere blik på strukturen i terapiforløbene gør det klart, at man videnskabs-teoretisk¹⁶⁾ følger et positivistisk ideal for erkendelse i form af en induktiv tilgang, hvor et forløb følger tre hovedfaser: a) indsamling af information/data om systemerne på baggrund af identificerede problemer, herunder data om interaktionerne i systemerne, særligt familien; b) opstilling af kausale hypoteser om den antisociale adfærd; og c) test af hypoteserne gennem interventioner iværksat ud fra de data-drevne hypoteser. Interventionerne har det terapeutiske formål at opnå de ønskede resultater og det videnskabelige formål at be- eller afkræfte hypoteserne, hvilket opnås gennem en evaluering af interventionernes effekt. Disse tre faser gentages, indtil man har løst problemerne. En given intervention afstedkommer ny information, hvorpå man med et nu udvidet data-grundlag justerer hypoteserne og dermed også justerer den næste intervention. Forløbet fortsætter således i denne cirkelbevægelse, indtil problemerne er løst¹⁷⁾. Der fokuseres i forlængelse heraf, og helt i overensstemmelse med behaviorismen, udelukkende på, hvad der kan iagttages direkte og hvad der kan måles. MST er tydeligvis i overensstemmelse med positivismens fokus på det direkte *observerbare* og det *målelige*, og man anvender endvidere princippet om *hypotese og test/verifikation* som erkendelsesmekanisme.

Styrken i denne tilgang er den klare, fastlagte systematik og særligt dens ved-

holdenhed i at komme omkring og afprøve i princippet alle mulige sammenhænge. Men den stærke tilknytning til det positivistiske ideal rummer også alvorlige faremomenter, når det indvirker *indskrænke på den konkrete terapi*. Her tænker vi særligt på den konsekvente brug af princippet om verificerbarhed. For i den udstrækning der kun er plads til at formulere kausale hypoteser der kan testes, hvilket fordrer at alle variable er konkrete og målbare, udelukker man a priori en lang række andre forklaringer på de givne problemer for de unge. Dermed udelukker man også en lang række eventuelt helt nødvendige behandlinger (kognitive, intra-psykiske, psykodynamiske etc.).

Vi lader MST-programmet tale her, da det så klart selv udtrykker denne indskrænkning – anledningen er spørgsmålet om supervision og korrektion af MST-terapeuter, herunder deres 'fejlagtige' opfattelser: "If the clinician's responses... suggest that he or she is conceptualizing problems in accordance with other theoretical orientations (e.g., psychodynamic or Bowenian family therapy) or personal beliefs, assumptions about causality *that are not testable* (e.g., the child experienced rejection by the dad when he was a toddler), diagnostic labels, or historic events as a primary determinant of current problem behavior (e.g. the fact that the child was molested by a distant relative 6 years ago), additional prompts are often provided to assist clinicians in conceptualizing the fit of referral problems in multisystemic terms"¹⁸⁾.

I kraft af behaviorismen udelukkes hele området for det indre (vilje, følelsesliv, drømme, etc.) og intentionalitet fra terapiens genstandsfelt, hvorved også de tilhørende teoridannelser udelukkes. Det understøttes af den positivistisk drevne udelukkelse af bagvedliggende hensigter, drifter, kræfter og viljer, der er en del af den menneskelige eksistens. Det behavioristisk funderede fokus på ydre adfærd eksemplificerer positivismens ontologi, hvor størrelser der ikke måles ikke kan indgå i testning af kausale hypoteser, hvorfor eksklusionen af det ikke-testbare indebærer en meget begrænset terapi. Sat på spidsen

kan det da godt være, at tidligere mishandling, afvisning som spædbarn eller lavt selvværd er årsag til adfærdsproblemer her og nu, men det er hypoteser vi desværre ikke kan be- eller afkræfte, hvorfor årsagen 'er' en anden og hvorfor vi ser bort fra disse sammenhænge. Maggie, der jo udviser aggressivitet, gør det måske på grund af lavt selvværd, men det er en hypotese, der ikke kan verificeres gennem direkte observation, hvorfor hypotesen er ubrugelig!

Den samme eksklusion gør sig gældende i indsamlingen af den information, på baggrund af hvilken hypoteserne og interventionerne udarbejdes. Da gælder det, at der primært er fokus på det umiddelbart observerbare i hverdagens interaktioner indenfor familien og andre systemer og mellem familien og eksterne systemer – i kontrast til andre behandlingsformer som "focus on past events, personality constructs, and the like"¹⁹⁾.

Fokuset på det testbare, det målelige og det umiddelbart iagttagelige understøtter den teoretiske udelukkelse af fortidens betydning for problemer opståen og løsning. Fokuset på *her* og *nu* i kontrast til et fokus på *der* og *da* er en logisk følge af positivismens verifikationsprincip, fordi fortidens virkning vanskeligt lader sig teste. Hvorledes det i denne historieløshed – såvel familiens som den unges – er tilstrækkeligt for en gyldig og grundig løsning af en families og et ungt menneskes problemer metaforisk talt blot at tage et øjebliksbillede af stort set ikke andet end en række adfærdsinteraktioner, står for os at se langt fra klart. Ifølge vores bedste overbevisning indebærer MST på grund af sin vedholdende positivisme i bedste fald tilvejebringelsen af et utilstrækkeligt vidensgrundlag og utilstrækkelige årsags-sammenhænge. I værste fald kan det få langt alvorligere konsekvenser, al den stund familien og den pågældende unge på baggrund af et utilstrækkeligt grundlag ikke får en behandling, der måske på det pågældende tidspunkt kan være i sidste øjeblik. Kravet om verificerbarhed er én ting i laboratoriet stillet overfor molekyler eller elektronspor, men i en samfundsmæssig sammenhæng og med børn og unge

som 'objekt' har princippet ikke blot epistemologiske implikationer men også væsentlige menneskelige konsekvenser.

"EFFEKTIV FORÆLDRESTIL"

Det opdragelsesmæssige ideal der uddrages af de udviklingspsykologiske antagelser er ikke overraskende en udpræget regel-, sanktions-, kontrol- og konsekvensorienteret opdragelse, også betegnet som den effektive forældrestil: "First, parents must learn to set clearly defined rules for the child's behavior. Second, parents must develop a set of consequences that are inextricably linked to the rules... Third, parents must learn to effectively monitor a child's compliance or noncompliance with rules, even when the child is not in the parent's presence."²⁰⁾ Og for det fjerde omsettes Skinners påstand om regelkonsekvens til princippet om, at regler skal håndhæves "100% of the time"²¹⁾.

Reglerne er det familielevekodeks, der definerer ønsket og uønsket adfærd hhv. belønning og straf, og den konsekvente anvendelse af sanktioner er det styringsmiddel, der former og vedligeholder adfærden og sikrer indlæringen. De regler den unge skal leve op til er forældrenes regler, der ideelt set genspejler de sociale regler. Når det gælder de pædagogiske mål, er målet for de unge, *ansvarlig adfærd*, knyttet sammen med de sociale regler, for: "responsible children engage in behaviors and activities that help them become competent members of their family, community, and society. Youth's primary responsibilities include complying with family and societal rules, attending school and putting forth reasonable efforts, helping around the house, and not harming others"²²⁾.

Ansvarligheden består altså i at rette sig efter samfundets og forældrenes regler og den komplementære side af denne tilpasning er, at forældrene har lov til at være velvillige despoter: "Thus, the parent should not respond to the child's attempts to argue about this issue. Families are not courts of law, and parents should feel free to run the household as benevolent despots, especially when dealing with youths

who are presenting serious behavioral problems”²³⁾.

Regler, sanktioner og konsekvens er utvivlsomt nødvendige i socialiseringsprocesser, både i praksis og som illustrationer der skaber forståelse for voksensamfundets juridiske og sociale omgangsregler. Men, parallelt med den terapeutiske udelukkelse af det menneskelige indre og langsigtet selvforvaltning, udtrykker MST også en *pædagogisk reduktionisme* i udelukkelsen af evnen til at diskutere og argumentere for sin sag og i udelukkelsen af opdragelses- og socialiseringsprocesser, der appellerer til børn og unges eksisterende evner til at *indse og forstå*. Endvidere signalerer overvågning og kontrol fra første færd *mistillid*, hvilket på ingen måde er et hensigtsmæssigt fundament for relationer af nogen art. Kontrol og overvågning fremmer sjældent anden gensidighed end en magtbaseret gensidighed. Den betænkelige kombination af udelukkelsen af det indre og satsningen på ydre regler og sanktioner kommer klart til udtryk i citatet om skilsmissem. Det uvorne barn, som efter en skilsmisse er så fræk at tillade sig at opføre sig anderledes end ellers, skal nemlig bare ha’ en god omgang regelhåndhævelse frem for en behandling ud fra empati og forståelse. Og forældrene er helt galt afmarcherede, hvis de tror, at skilsmissem betyder noget! Derudover gælder det fortsat, at umiddelbart vellykkede adfærdsændringer ud fra regler og sanktioner i lige så høj grad kan være en eliminering af *symptomer* eller *tegn* på problemer, som ikke får problemerne til at forsvinde. Og man kan med god ret spørge, hvorfor man overfor børn og unge med emotionelle vanskeligheder og antisocial adfærd vil sætte hårdt mod hårdt, når det er veldokumenteret, at straf ikke virker kriminalpræventivt.

I første omgang indebærer ansvarlighed at blive et kompetent medlem af familie, lokalsamfund og samfund. Men når dét består i at rette sig efter de allerede udstukne regler fra de selvsamme instanser, er ansvarlighed reduceret til en lydighedsfordring, hvor man er ansvarlig for sine handlinger, men uden dermed at opnå retten til medbestemmelse, når målene

eller reglerne skal sættes af eksempelvis de velvillige despoter derhjemme²⁴⁾. Som trænet i familien til at adlyde de velvillige regelsættende (den *lovgivende* magt) og sanktionerende (den *udøvende* magt) despoter uden at kunne få sin sag for ved den *dømmende* magt – “families are not courts of law” – er man, sat på spidsen, klar til at træde ind i en slags neo-absolutistisk voksensamfund og adlyde dette samfunds forskellige velvillige despoter og deres regler og sanktioner. Hvordan denne tilgang evner at socialisere børn og unge til at blive selvstændigt tænkende og partcipatoriske borgere med et demokratisk sindelag og evner til at argumentere for deres sager er lige så uklart, som det er klart, at implikationen heraf er en støtte til den generelle udvikling, hvor kontrol, overvågning, regler og pisk og gulerod er de pædagogiske redskaber over for såvel børn, når de er børn, som børn når de er blevet voksne statsborgere.

SYSTEMISK TEORI OG SOCIAL ØKOLOGI

Grundantagelsen om miljøets og ydre påvirkningers altovervejende betydning for adfærd og indlæring af adfærd styrer MST-tiltagets anvendelse af systemisk teori og social økologi. I selve teorien veksler virker system og individ, men i MST ser man bort fra påvirkningsmekanismerne, der går fra individ til system og fokuserer på påvirkningerne fra system til individ, de intersystemiske påvirkninger og særligt interaktionen i systemer, primært familien. Når årsagerne til antisocial adfærd findes i systemerne der omgiver den unge og i udvekslingen mellem disse systemer, får det logisk nok den terapeutiske konsekvens, at man i høj grad intervenserer over det individuelle niveau og i særdeleshed udenom den unge eller barnet selv. Ud fra de pædagogiske idealer og den betragtning at adfærd primært er en re-aktion, er denne tilgang da heller ikke overraskende. Som angivet af tiltagets navn er det netop de mange systemer frem for den unge der modtager terapi. For når adfærdsændringer behavioristisk set i sidste ende er reakt-

tioner på det omgivende miljø, må man sætte ind overfor den unges miljø og omgivelser for, gennem behandling (treatment) af disse flere (multi) systemers (systemic) forhold, at opnå modifikation af de ydre omgivelser og knæsatte forstærkende faktorer i kraft af regler, sanktioner, kontrol og konsekvens. Indsatsen rettes således "...mod adfærdsskæbener indenfor og mellem de systemer, som vedligeholder de identificerede problemer"²⁵). Individoriente-

rede interventioner spiller derfor en sekundær rolle i terapien, og når de er der, er de primært for forældrene alene²⁶).

MST indebærer her et brud med mange års hævdvunden praksis på området og peger på en afvikling af relationspædagogikken i arbejdet med udsatte børn og unge (tillid, kontinuitet og forpligtethed). Det er endvidere et brud med en pædagogik, som gennem samarbejdet med børn og unge tilstræber at påvirke deres holdning-

FOTO: MIKE KOLLÖFFEL, BAM.

er for derigennem at skabe ændringer og opnå den grad af indre styring og selvforvaltning, som i det lange løb er nødvendigt for, at de unge kan klare sig uden det sociale støttesystem. Vi kan ikke være andet end enige i det synspunkt, at problemers opståen såvel som deres løsning må ansues i en bred kontekst. Men ved at fokusere på alt andet end den unge underkender MST betydningen af et direkte arbejde med de pågældende børn og unge, og man bevæger sig i særdeleshed ud på et fagligt skråplan, når der er tale om overgreb på børn. Det kræver i vores øjne meget mere end konsekvent regelopretholdelse og – håndhævelse og ændringer i relationerne mellem eksempelvis skole og hjem! Disse interventioner og ændringer kan i andre henseender være hensigtsmæssige og nødvendige, men det er højst tvivlsomt, hvorledes det kan ændre eller bearbejde de følelsesmæssige forstyrrelser og overvejelser, der findes i et barn eller en ung, der er blevet udsat for overgreb. Man ser her, at MST som metode i sin noget ligegyldige indstilling overfor børn og unge er helt på højde med sine egne pædagogiske målsætninger. Som man metodisk stort set går udenom de unge qua bearbejdelsen af deres omgivelser, er man heller ikke interesseret i deres drømme, forslag og ønsker, for de unge udviser jo antisocial adfærd, hvorfor det gælder om at rette ind efter familiens normer, lokalsamfundets normer og samfundets normer²⁷⁾.

FAMILIE, LOKALSAMFUND OG SYSTEMSKEPSIS

Som MST teoretisk set er amerikansk orienteret, er tiltaget det også samfundsmæssigt set. Den realhistoriske kontekst for MST er således den liberale, residuale velfærdsstat præget af behovsorienteret hjælp og begrænsede universelle ydelser eller begrænset social forsikring tildelt lavindkomstgrupper. Traditionelle, liberale arbejdssetiske normer, små ydelser og strenge regler for berettigelse til ydelserne karakteriserer denne type velfærdsstat, der også er præget af statslig fremme af markedet via subsidier til private velfærdsordninger samt en høj grad af private og frivillige tiltag, der støtter børn og unge i deres eget hjem²⁸⁾. MST er udviklet i en kontekst, hvor man af sociale og politisk-historiske årsager tænker og udformer socialpolitik langt fra en skandinavisk sammenhæng, dvs. hvor det offentlige indsats skal fylde så lidt som muligt. Den overordnede ideologiske kontekst for MST er den nordamerikanske socialfilosofisk og politologisk-sociologisk orienterede kommunitarisme, hvor man fokuserer på fællesskabet som 'community' i betydningen lokalsamfund og bredere set på civilsamfundet²⁹⁾. I tråd med den terapeutiske omgøelse af den unge og citatet om de unges ansvar, deler MST kommunitarismens værdisætning af familie og civilsamfund som de samfundsmæssige institutioner, hvor den grundlæggende og samfundsbærende karakterdannelse og moralske oplæring og forankring skal foregå: "To rebuild America's moral foundations, to bring our regard for individuals and their rights into a better relationship with our sense of personal and collective responsibility, we must therefore begin with the institutions of civil society": "Start with the Family": "The best place to start is where each new generation acquires its moral anchoring: at home, in the family"³⁰⁾. MST er i denne henseende et socialt tiltag, der opruster familien til at kunne være det sted, hvor unges moralske forankring og oplæring finder sted. Kommunitarismens ophøjelse af familien som sådan genfindes i MST som princippet om *familiens bevarelse*: "...children and youth

with emotional, behavioral, and mental disorders:..Must receive supports necessary to remain within their families: out-of-home placements must be considered as a last resort". Anbringelser er principielt en sidste udvej og udover arbejdet med forældrenes regler, konsekvens, straffe og belønninger består en ikke uvæsentlig del af MST-terapeutens arbejde i at holde sammen på og sammensmede familien, før der i de mest ekstreme tilfælde kan åbnes en dør for, at en deling af familien kan komme på tale³¹⁾.

Symptomatisk for denne "family preservation" har familieinterventioner forrang og selv i de individuelle interventioner er forældrene som tidligere nævnt de primære genstande for interventionen, på grund af netop "the goals of rehabilitating youth and preserving families."³²⁾ MST deler også idealet om det nære, lokale samfund, der bedst selv socialiserer og løser sine problemer uden indblanding fra det offentlige system. Parallelt med familiens bevarelse og dennes forrang frem for anbringelser knæses *civilsamfundets forrang* frem for det offentlige, hvorfor det er kollegerne, præsten, vennerne, medlemmerne af den større familie og naboerne, der støtter forældrene i deres adfærdsregulerende tiltag. Hvor social-økologien anskuer disse systemer som størrelser, der forklarer adfærden hos den unge og hvor behaviorismen peger på, at det er disse systemer, der skal ændres, supplerer MST med en værdisætning af disse subsystemer eller dette lokalsamfund, fordi det i mange aspekter er bedre til at løse problemerne. Tætte interpersonelle relationer og "community ties" er afgørende i hjælpen til familiernes børneopdragelse og derfor gælder det i de ofte anvendte interventioner, der skal tilvejebringe social støtte til forældrene, at "priority is clearly given to the development of natural resources (i.e., friends, neighbors, and extended family) versus agency resources (i.e., case managers)."³³⁾

I den danske oversættelse hedder det med en mere teknisk sprogbrug: "interventionen er udformet til at understøtte behandlingsgeneralisering og langtidseffekt af terapeutiske forandringer. Målene nås ved at sætte omsorgspersoner i stand

til at orientere sig mod familiemedlemmernes behov på tværs af mangesidige systemiske sammenhænge". Ikke overraskende rummer MST en stærk skepsis overfor de offentlige myndigheder og en markant kritik, hvor myndighederne karakteriseres som magthierarkiske, usmidige, restriktive, dyre, ineffektive og upræcise i behovsopfyldelse³⁴⁾. Som citatet angiver, er værdisætningen også tydelig, idet lokalsamfundets familie, venner og naboer betegnes som *naturlige* ressourcer. Staten og det offentlige udgør omvendt ikke-naturlige eller kunstige ressourcer, der som sådan i al deres usmidighed, ineffektivitet mv. ikke yder den samme støtte som de naturlige ressourcer. Således skitseres der en bipolar samfundsmodel med det ikke-offentlige, nære og uformelle på den ene side og det offentlige, fjerne og formelle på den anden. Og parallelt med den *tidslige* udelukkelse af det fjerne (fortiden) til fordel for det nære (nutiden) udtrykker MST også en *rumlig* udelukkelse af det fjerne/det offentlige til fordel for det nære/lokalsamfundet.

Disse prioriteringer rejser selvsagt en række bemærkninger. Bevarelse af udsatte familier er naturligvis positivt og forståeligt uden dog at følge logisk af MST's forebyggende udgangspunkt. Men at ophøje familien som tom social kategori til et principielt gode i form af princippet om familiebevarelse frem for anbringelser, udtrykker terapeutisk slagside og indskrænkethed. Lige så lidt som anbringelser principielt skal have forrang frem for familien, skal det omvendte gøre sig gældende. Særligt er det for os at se betænkeligt på baggrund af forestillingen om resiliens. Man må overveje, hvordan kombinationen af barnets resiliens og familiebevarelse ser ud for et omsorgssvigtet barn, og om ikke familiens bevarelse også kunne udtrykke en helt forkert prioritering! Banalt men sandt er det, at familien konkret for et barn kan være såvel himmel som noget nær helvede på jord. Parallelt med underkendelsen af enhver form for personlig habitus underkender MST også *familiens habitus* og dermed også den sociale arv i bred forstand. I en dansk sammenhæng vil der være tale om unge og

familier, som de sociale myndigheder i mange tilfælde har kendt gennem en årrække. Og den tilvejebragte viden om familier med en fortid præget af misbrug, psykisk sygdom og andre belastende personlige og sociale vanskeligheder stiller spørgsmålet, om det forekommer sandsynligt, at man på kort tid kan mobilisere ressourcer hos disse familier. Når det hertil føjes, at disse i mange tilfælde er enten afvisende eller umotiverede for kontakt med det sociale system, kan det forekomme usandsynligt.

En besindelse på fællesskabet er principielt en gavnlig tankegang i lyset af den grasserende vægt på individualisering og det frie personlige valg, og uden tvivl er støtte og opbakning til forældre fra deres netværk tiltag, der kan indeholde kvaliteter. Men den principielle forrang, der også gives til det ikke-offentlige overfor det offentlige i behandlingen af svære problemer, er lige så betænkelig som ophøjelsen af familien.

Enhver anerkendelse af lokalsamfundets, familiens og netværkets ressourcer og potentialer må også indse, at der er grænser for disse. Og i tilfælde med børn og unge med familierelaterede problemer at sætte de selvsamme familier og deres evt. socialt belastede lokalområder til at løse dem, efter en kort periode med ydre adfærdstræning og systembearbejdning, er også for lokalområder en underkendelse af deres historie og habitus – samt en underkendelse af enhver form for faglig tyngde.

VELFÆRDSSTAT OG EMPOWERMENT

I forlængelse af værdisætningen af familie og civilsamfund, som en ideologisk afspejling af den amerikanske velfærdsstat, forfægter kommunitarismen en demarkation mellem det offentlige og det ikke-offentlige, hvor det offentliges indsats netop skal være residual. Omvendt er civilsamfundet den samfundsmæssige institution, der skal løfte de mange opgaver, som det offentlige ikke skal tage sig af, ud fra et 'socialt subsidiaritetsprincip'³⁵⁾: "What can be done by families should not be assigned to an

intermediate group – school, etc. What can be done at the local level should not be passed on to the state or federal level, and so on." (...) "Generally, no social task should be assigned to an institution that is larger than necessary to do the job".

Indenfor denne overordnede arbejdsdeling er det i samarbejdet mellem det offentlige og det ikke-offentlige, at MST udfylder sin funktion. "Many social goals, moreover, require partnership between public and private groups. Though government should not seek to replace local communities, it may need to empower them by strategies of support...."³⁶⁾. Som et konkret tiltag indløser MST forestillingen om offentlig støtte til lokalsamfundet, i det tilfælde hvor det har brug for hjælp til at opnå styrke til selv at tage sig af sine behørigte opgaver. MST er med andre ord et tilfælde af den konkrete støtte, der tilflyder civilsamfundet med den langsigtede implicite målsætning derigennem at mobilisere civilsamfundet og lokalsamfundet til for fremtiden selv og uden offentlig indsats at løfte de sociale opgaver og problemer. Det er en hjælp til selvhjælp eller en kickstart af civilsamfundet, hvormed man opretholder demarkationen mellem det offentlige og det ikke-offentlige og dermed residualstaten. I løbet af de måneder behandlingen står på, er en del af MST-terapeutens arbejde at opspore, finde og mobilisere ressourcer i lokalsamfundet, således at ressourcerne er på plads til at fortsætte arbejdet med at bibringe de pågældende familier kontrollen med eget liv, når terapeuten trækker sig ud³⁷⁾. I den danske oversættelse er MST således en offentlig indsats "i lokalmiljøet", hvor "de unge selv og deres omgivelser skal blive i stand til selv at tage hånd om og ændre uhensigtsmæssig og ødelæggende adfærd."³⁸⁾

Som citatet angiver er kommunitarisme og empowermentbegrebet to nært beslægtede størrelser, hvilket ikke kan forbavse, for så vidt empowerment har sin oprindelse i amerikansk interventionstænkning. Empowerment som social intervention er netop defineret ved at rumme en inddragelse af såkaldt medierende strukturer som familie, nabolag, kirke, frivillige orga-

nisationer og skole³⁹), hvorfor MST også, i den udstrækning støtten til lokalsamfundet myndiggør det, er et empowerment-tiltag. MST rummer endvidere også empowermentbegrebets fokus på egen deltagelse, fokuset på ressourcer fremfor svagheder og mangler samt den målsætning at de pågældende selv skal kunne tage et ansvar for egen tilværelse. Princippet om familiens egen deltagelse udtrykkes derved, at "Familierne er ligeværdige samarbejdspartner i behandlingsplanlægning og -gennemførelse" og i beskrivelsen af "familiemedlemmerne som langsigtede "forandringsaktører"". I formuleringen om at "terapeuterne fremhæver det positive og benytter systemiske styrker som forandringsværktøj", kommer fokuset på styrker til syne, og målet om ansvarlighed rummes i udsagnet om "fremmelse af ansvarlig adfærd", hvor "de unge og deres omgivelser skal blive i stand til selv at tage hånd om og ændre uhensigtsmæssig og ødelæggende adfærd"⁴⁰. Atter er MST del af en bredere samtidighed i overensstemmelsen med de gældende politisk-ideologiske idealer, hvor "vi skal lære at blive bedre til at tage ansvaret for vort eget liv og vore egne" og hvor vi i forhold til de såkaldt offentlige tilbud "burde sige til os selv: "Det kan jeg da selv ordne."⁴¹. Diskussionen om velfærdsstatens fremtidige form og arbejdsdeling ligger udenfor artiklens rækkevidde, men det er indiskutabelt, at de langsigtede implikationer af en liberal empowerment-strategi som MST er et skub til udviklingen i retning af privatisering af sociale ydelser og tilbagerulning af velfærdssamfundets ydelser fra stat til civilsamfund og dermed den neoliberale, residuale velfærdsstat. Igen må forståelsen af hvorfor MST gør sit indtog nu tage bestik af, at tiltaget rammer lige ned i udviklingstendenserne omkring udlidning, privatisering og minimering af den offentlige sektor.

Selvsagt ønsker ingen klientgørelse, umyndiggørelse og overflødig systemafhængighed, men MST-programmets udmøntning af empowermentbegrebet rejser spørgsmålet, om der ikke på lang sigt er tale om et *utilstrækkeligt* empowerment-tiltag, når såvel det samfundsmæssi-

ge som det personlige empowermentniveau er fraværende. Der er i indsnævringen af empowerment til støtte til de voksnes håndtering af unges antisociale adfærd⁴² intet fokus på langsigtede empowerment-områder såsom forældrenes arbejds- og uddannelsesmæssige integration for slet ikke at tale om en personlig-psykologisk myndiggørelse af den unge. Endvidere myndiggør man kun i den udstrækning, myndiggørelsen af forældrene direkte fører til familiens ansvarlighed og indirekte til de unges ansvarlighed i form af *tilpasning*. I vægtningen af disse aspekter frem for aspekter som styrkelse af selvstændighed og evnerne til at ændre livs- og rammebetingelser for sig selv og sin familie som underprivilegeret gruppe, reducerer man empowerment til *myndiggørelse til tilpasning*. I den nuværende internationale socialpolitiske omfavning af familien (MST, familierådslagning, familiekontrakter, anbringelse i egen slægt, "parenting programs" etc.) hvor familien er kilden til målrealisering, – "familien er løsningen"- undsiger man sig opgaven med at se problemerne i en større samfundsmæssig sammenhæng, som kobler arbejdsløshedsproblematikker og bredere samfundsproblemer sammen med sociale problemer. I forsøget på ansvarsoverdragelse til civilsamfundet må man endvidere spørge, hvis interesser der egentlig tjenes bedst her. For os at se er der, trods muligheden for en reel interesse i civilsamfundet på også civilsamfundets betingelser, i sidste ende tale om, at man spænder en nostalgisk drøm om det nære, tætte, gensidige fællesskab, der måske aldrig har været, for residualstatens vogn.

ØKONOMISKE OVERVEJELSER OG OFFENTLIG HAST

MST-programmets forsikring angående tiltagets omkostningseffektivitet fortæller ikke blot, at dette tiltag opfylder behovet for dokumenteret effekt af tiltag på børn- og unge området og det generelt set stigende behov for effektevalueringer. Det fortæller også, at MST heller ikke *økonomisk* rammer tilfældigt ned i den politisk-

administrative dagsorden på børn- og ungdområdet. De seneste år har fokuseret meget på de økonomiske aspekter ved foranstaltninger for børn og unge, hvor eksempelvis 'Kulegravningsrapporten'⁴³⁾ fastslår, at den manglende dokumentation af effekten af indsatsen ledsages af kraftigt voksende udgifter de senere år⁴⁴⁾. Samme rapport omtaler specielt foranstaltninger for de mest belastede, antisociale og kriminelle unge. Økonomien og den negative eller manglende dokumentation af effekten peger i retningen af at finde alternativer til døgnanbringelse og i særdeleshed til anbringelse på lukket institution⁴⁵⁾. Ikke mindst kommunerne ser kritisk på udgifterne og er meget interesserede i at finde alternativer til døgnanbringelser. Det skyldes også, at grundtaksreformen pr. 1.1.2002 har medført, at kommunerne er af den opfattelse⁴⁶⁾, at de skal betale en langt større del af udgifterne til anbringelser. Omstændighederne peger således på færre anbringelser af børn og unge og forsøg på i kommunerne at finde alternative løsninger, der fastholder barnet eller den unge i hjemmet.

I denne kontekst er MST således svaret på trængslerne som et effektivt og forebyggende alternativ til de dyre anbringelser. Men for så vidt man har stølet på den amerikanske MST-enheds egne og dermed ikke uafhængige resultater uden at afvente dokumentation fra sammenlignelige lande (Norge) eller uafhængige vurderinger⁴⁷⁾, står det klart, at ønsket om at anvende MST i høj grad også skal ses i sammenhæng med et økonomisk betinget pres for at finde tiltag, der netop har dokumenteret effekt og på samme tid nedbringer udgifterne.

GOT A LICENCE TO...?

På linie med ethvert andet socialt tiltag fortjener MST opmærksomhed og ikke mindst opmærksomhed, der dvæler ved de dybere indholdslag og implikationer under en lovende blank overflade. Netop med MST er det vigtigt, al den stund tiltaget indeholder stærkt underbetonede men markante teoretiske og normative anta-

gelser og standpunkter, der må belyses for fuldt ud at kunne se, hvad det egentlig er, man får licens til. For med MST har man fået licens til at arbejde med børn og unge på et behavioristisk og positivistisk orienteret grundlag ud fra en mekanistisk-rationalistisk menneskeopfattelse, hvor registreringen og modifikationen af den ydre iagttagelige adfærd her og nu er i fokus. Da adfærdsændringerne udelukkende opnås gennem bearbejdning af forældrene, oprustning af en bestemt indstilling hos forældrene overfor deres børn og mobilisering af omgivelserne, rummer licensen dermed også et terapeutisk farvel til relationspædagogikken og til den direkte kontakt med udsatte børn og unge. I dette arbejde indskrænker man sig i løsningen af de unges problemer endvidere til kun at arbejde med de årsagssammenhænge, der umiddelbart kan verificeres. I forlængelse heraf har man licens til at fremme en opdragelsesstil eller en 'effektiv forælderstil', der hviler på regler, sanktioner, konsekvens, kontrol og overvågning. I denne 'stil' er forældrene velvillige despoter og ansvarlig tilpasning til familiens og samfundets regler er det fremmeste pædagogiske mål.

MST er måske nok et lovende tiltag, men ved nærmere eftersyn også lige så meget en retrograd socialpolitisk bevægelse, hvor et økonomisk pres i langt højere grad end en langsigtet og menneskeværdig faglighed, for slet ikke at tale om de udsatte børn og unges reelle behov, betinger udformningen af socialpolitikken. Det skyldes måske netop de kortsigtede, minimalstatslige stramninger og indskrænkninger, som implementeringen af et så reduktionistisk tiltag som MST yderligere vil fremme. Endvidere forudser vi en styrket anvendelse af behaviorisme og positivisme i de sociale tiltag. Ikke fordi de teoretisk er overlegne, tværtimod, men fordi de passer til kravene om reformering af den offentlige sektor og til principperne i New Public Management, og indføres af økonomiske og forvaltningspolitiske årsager fra en verden uden kendskab til den hverdag, de unge lever i og den tilhørende faglighed.

Set over årene har mange forskellige

metoder budt sig til med forjættende bud på, hvordan man i socialt arbejde kunne aktivere familiernes ressourcer og med et snuptag løse problemerne for udsatte børn og unge. I mange tilfælde har det senere vist sig, at metoderne ganske vist var en hjælp, men til familier med mindre sociale vanskeligheder. Og mens metoderne blev testede, blev de mest udsatte, marginaliserede og sårbare blot endnu mere af det

samme. Trods en fuld anerkendelse af at der i MST er elementer, som med fordel kan supplere den støtte, der allerede ydes belastede unge og deres familier, kan vi med historien in mente ikke skjule en vis frygt for, at de vanskeligst stillede børn, unge og familier endnu engang må afvente påtrængende hjælp og støtte, mens endnu et bud på den endegyldige metode står sin prøve.

Nils Peter Uhre er cand.mag. og underviser på Viborg-Seminariet og Sundheds CVU Aalborg.

Flemming Pommer er cand.psyk. og fagkonsulent på børn- og ungeområdet, Viborg Amt.

Litteratur:

- Andersen, John; Beck, Anne-Marie Tyroll; Juul Kristensen, Catharina; Elm Larsen, Jørgen: *Empowerment i storbyens rum. Et socialvidenskabeligt perspektiv*, H. Reitzels Forlag, Kbh., 2003
- Dahler-Larsen, Peter; Krogstrup, Hanne Kathrine: *Tendenser i evaluering*, Odense Universitetsforlag, 2001
- Egelund, Tine; Hestbæk, Anne-Dorthe: *Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet. En forskningsoversigt*, Socialforskningsinstituttet, Kbh., 2003
- Esping-Andersen, Gøsta: *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, Polity Press, London, 1990
- Etzioni, Amitai: *The Spirit of Community: Rights, Responsibilities and the Communitarian Agenda*, Crown, New York, 1993
- Henggeler, Scott W.; Schoenwald, Sonja K.; Borduin, Charles M.; Rowland, Melisa D.; Cunningham, Philippe B.: *Multisystemic Treatment of Antisocial Behavior in Children and Adolescents*, Guilford Press, New York, 1998
- Hermann, Stefan: *Et diagnostisk landkort over kompetenceudvikling og læring – pejlinger og skitser*, Learning Lab Denmark, Kbh., 2003
- Hwang, Philip; Nilsson, Björn: *Udviklingens psykologi. Fra spædbarn til voksen*, Gad, Kbh., 1999
- Kartness, Ellen Synnøve: *Implementering av MST i Norge: en evaluering av implementeringen av multisystemisk behandling av ungdom med adferdsproblemer i 4 norske fylker*, Oslo, 2002
- Klausen, Kurt Klaudi; Ståhlberg, Krister (red.): *New Public Management i Norden. Nye organisations- og ledelsesformer i den decentrale velfærdsstat*, Odense Universitetsforlag, 1998
- Kommunernes Landsforening, Amdsrådsforeningen og Socialministeriet: *Rapport om kulegravning af særlig støtte-området for børn og unge*, Kbh., 2003
- Littell, Julia H.: *Systematic and Nonsystematic Reviews of Research on the Outcomes of Multisystemic Treatment* (draft), 2003
- Ogden, Terje: *Multisystemic Treatment of Antisocial Adolescents in Norway: Replication of Clinical Outcomes Outside of the U.S.* (draft), 2003
- Pallesen, Thomas: *Danske kommuners anbringelser af børn og unge*, FOKUS, Kbh., 2002
- Rennison, Betina W.: *Offentlig ledelse? – en fortælling om fortællingen om New Public Management og et alternativt studie på vej...*, MPP Working Paper, No.1, 2000
- Riis Flor, Jan: *Positivism*, fra Collin, Finn; Køppe: *Humanistisk videnskabsteori*, Danmarks Radio Forlaget, Kbh., 1995
- Schultz Jørgensen, Per: *Barnet i risikofamilien*, fra Schultz Jørgensen, Per; Dencik, Lars (red.): *Børn og familie i det postmoderne samfund*, H. Reitzels Forlag, Kbh., 1999
- Uhre, Nils Peter; Pommer, Flemming: *Kompetencernes selvfølgelighed*, Social Kritik, vol.91, 2004
- VK Regeringen: *Vækst, Velfærd – Fornylse II. Supplerende regeringsgrundlag*, 2003

Websites:

www.atferd.uio.no
www.mst-danmark.dk
www.mstservices.com
www.nja.dk
www.stm.dk
www.aaa.dk

Noter:

1. Relative al den stund de *samlede* udgifter til forebyggelse og anbringelse kan stige, mens MST kører.
2. Se blandt andet www.aaa.dk (Århus Amt). Ordet 'program' henviser her og i resten af artiklen til tiltagets teoretiske og terapeutiske 'grundbog', se note 5.
3. Se bl.a. Socialministeriets og *Socialpædagogens* præsentationer.
4. Se www.aaa.dk, www.mst-danmark.dk og www.nja.dk.
5. Metoden er udviklet af prof. S.W. Henggeler og kolleger ved Family Services Research Center, Department of Psychiatry and Behavioral Science, Medical University of South Carolina, Charleston. Det faglige hovedværk er *Multisystemic Treatment of Antisocial behavior in Children and Adolescents* (1998) og metoden introduceres i disse år i mange lande verden over. Således besluttede den norske stat i 1999 at gøre metoden landsdækkende.
6. Når vi anvender danske og amerikanske citater i samme passage uden at relatere forskellige kilder til forskellige kontekster, er det helt i overensstemmelse med MST-programmet, indholdsmæssigt og organisatorisk. En integreret del af MST er en meget høj grad af troskab overfor programmets principper samt løbende, direkte amerikansk supervision og nøje overvågning af denne troskab. For så vidt den danske terapi først for nylig er iværksat, hvorfor der endnu ikke foreligger evalueringer, er det for tidligt at sige noget om MST's faktiske udformning og forløb i en dansk sammenhæng. Det vi til gengæld vil pege på, er de begrænsninger og implikationer der kan komme.
7. Jf. titlen på det amerikanske hovedværk.
8. Henggeler et al. (1998:23-28).
9. Op. cit., p. 91
10. Op. cit., p. 94-95
11. Op. cit., p. 34 (vores kursivering)
12. www.aaa.dk.
13. Henggeler et al. (1998:118-19)
14. Op. cit., p. 201
15. En diskussion af effekten af MST ligger udenfor artiklens rækkevidde, men i forhold til vores anfægtelse henviser vi til den (seneste) uafhængige rapport om effekten af MST: Littell, Julia H.: *Systematic and Nonsystematic Reviews of Research on the Outcomes of Multisystemic Treatment* (draft).
16. Om end sammenhængen mellem positivisme og behaviorisme ikke er nødvendig, har der historisk ofte været tale om et parløb, hvilket også gælder i MST-sammenhænge, jf. Riis Flor (1995:73)
17. Henggeler et al. (1998:24-28)
18. Op. cit., p. 50-51 (vores kursivering)
19. Op. cit., p. 89
20. Op. cit., p. 90
21. Op. cit., p. 91
22. Op. cit., p. 33
23. Op. cit., p. 93
24. For en mere udvidet kritik heraf, se Uhre, Nils Peter; Pommer, Flemming: *Kompetencernes selvfølgelighed*, Social Kritik, vol. 91, 2004
25. www.aaa.dk.
26. Blot 14 af hovedværkets 264 sider omhandler en direkte kontakt og et direkte arbejde med den unge.
27. Hovedværkets titel udtrykker klart denne vægtning. Adfærden er anti-social, altså rettet mod samfundet, hvorfor samfundet her er i sin gode ret til at slå tilbage og sætte de unge på plads i form af tilpasning. Adfærden er således ikke udtryk for eksempelvis personlig-psykisk uro, der snarere kalder på omsorg, indføling og forståelse som et menneskeligt udgangspunkt.
28. Esping-Andersen (1990:26-29) samt Egelund; Hestbæk (2003:34).
29. Den terapeutiske intervention over det individuelle niveau og udenom den unge korresponderer med kommunitarismens fokus på civilsamfundet med familien som mindste enhed.
30. Etzioni (1993:256)
31. Henggeler et al. (1998:111-12)
32. Op. cit., p. 232
33. Op. cit., p. 42; p. 223
34. Op. cit., p. 210-14; p. 258
35. Det katolske kirkeligt-organisatoriske (subsidiaritets)princip om at opgaverne skal udføres på det lavest mulige niveau.
36. *The Responsive Communitarian Platform: Rights and Responsibilities*, fra Etzioni (1993:260).
37. Henggeler et al. (1998:41-42).
38. www.aaa.dk
39. Schultz Jørgensen (1999:417-19).
40. www.aaa.dk
41. Vækst, Velfærd – Fornyelse II, p.4.
42. Op. cit., p. 41.
43. Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen og Socialministeriet: *Rapport om kulegravning af særlig støtte-området for børn og unge*, Kbh., 2003
44. Op. cit., p. 45, p. 28.
45. Op. cit., p. 20 samt Egelund; Hestbæk (2003:115).
46. Udgifterne til anbringelser er ikke højere for kommunerne sammenlignet med før, på grund af den refusion der tilgår kommunerne i form af bloktilskud. Ikke desto mindre er det den selvforståelse, der gør sig gældende og som ligger til grund for kommunernes ændrede praksis efter reformen, hvor anbringelser til døgninstitutioner og opholdssteder er stagneret.
47. Se note 15.